

RALPH INGERSOLL:

SZIGORÚAN TITKOS

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 3. kiadás, 1966. 419 o.)

A Zrínyi Katonai Kiadó immár harmadik (változatlan) kiadásban jelentette meg Ralph Ingersollnak, a kiváló amerikai újságírónak a második világháború egyik sorsdöntő szakaszát, a szövetségesek nyugat-európai partraszállását és az azt követő hadműveleteket tárgyaló hadtörténelmi riportregényét.

Az első két kiadás olvasósikerét mutatja, hogy a mű viszonylag rövid idő alatt elfogyott a magyar könyvpiacra.

A kiadvány népszerűségének egyik oka kétségtelenül a szerző érdeme, aki regényéhez sok hadművelési okmányt és számos politikai, katonai tárgyalásokról készült feljegyzést használt fel. Ezenkívül személyes ismerete, tapasztalata is magas szintű volt. A szerző ugyanis 1940—1946 között katonai szolgálatot teljesített: Afrikában, Olaszországban és a nyugat-európai fronton harcolt. Magas vezérkari beosztásban tagja volt először a Jacob Dever amerikai tüzérségi tábornok, az 1942-ben Angliában levő amerikai csapatok parancsnoka vezérkarának. Az invázió alatt Bernhard R. Montgomery angol tábornagy, a franciaországi partraszálláskor a 21. Hadsereg-csoport parancsnoka, valamint Omar N. Bradley tábornok, a Franciaországban partraszállt amerikai csapatok vezérkarának volt a tagja.

Szerencsés kézzel nyúlt az amúgy is érdekes témához és fordulatos, érdekes történet keretében általában hű képet adott az angol—amerikai haderő Németország elleni nyugat-európai háborújáról.

Az olvasósiker másik oka, hogy e tárgykörben magyar nyelven elsőként jelent meg Ralph Ingersoll könyve.

A „Szigorúan titkos” című kiadvány három részre tagolódik.

A szerző a harmadik washingtoni konferencia (1943. május 12—25.) határozatának ismertetésével indítja el regényét. Ezen az értekezleten Churchill és Roosevelt az angol—amerikai egyesített vezérkar főnökeivel tárgyaltak. Végső döntést hoztak Északnyugat-Európának a brit szigetek felől való el-

özönlésére. Ennek alapján utasították a brit és az amerikai katonai vezetőket, hogy készítsék el az 1944 tavaszán történő partraszállás tervét.

Északnyugat-Európa előzőnlésének tervét Londonban felállított COSSAC¹ 1943 májusában dolgozta ki, amelynek Winston Churchill az OVERLORD² fedőnevet adta.

Maga a terv összeállítása is magában hordta azt a huzavonát, amellyel az angol—amerikai politikai vezetés a nyugat-európai partraszállást korábban halogatta.

A Szovjetunió már 1941-ben javasolta a brit kormánynak a második front megnyitását. 1942. június 12-én Moszkvában, Londonban és Washingtonban hivatalos közlemény látott napvilágot. Ez hangsúlyozta, hogy „teljes megegyezés jött létre az Európában 1942-ben megnyitandó második front halaszthatatlan feladatait illetően.”³

A megegyezés azonban csak papíron maradt. Az európai második front kérdésében ugyanis az angol és amerikai uralkodó körök nem a népeknek abból a kívánságából indultak ki, hogy minél hamarabb befejezzék a háborút, hanem imperialista céljaikat szem előtt tartva arra törekedtek, hogy meggyengítsék a Szovjetuniót és Németországot — s mind Európa, mind az egész világ felett uralkodjanak. Ez a törekvés fejeződött ki az „utolsó csapás” doktrínájában, amelyet az Amerikai Egyesült Államok és Anglia kormánya és magasabb katonai vezetése vallott. Ezek a körök — saját politikai céljaikból és hadászati nézeteikből kiindulva — különféle ürügyekkel halogatták az európai második front megnyitását.

Ingersoll maga is megdöbben ezen a politikán, amikor szenvedélyesen mutat rá, hogy az OVERLORD tervezői magát a tervet a feltételeknek áthághatatlan falával vették körül. A COSSAC szerint Európa előzőnlése csak a következő körülmények fennforgása esetén lehetséges:

- „— ha a szél nem túl erős;
- ha a dagály állása éppen kedvező;
- ha a hold állása kedvező;
- ha a dagály és a hold kedvező áll-

lásának idejére a várható időjárás is kedvező;

- ha mindezek a körülmények nem állnak fenn együttesen, úgy az invázió időpontja automatikusan halasztást szenved arra a hónapra, amikor a hold állása megint kedvező lesz; és végül
- a négy évszak tizenkét hónapja közül csak az egyik évszak hónapjai jöhetnek számításba;
- ha időközben — a terv megírása és végrehajtása között eltelt idő alatt — a németek védelmi rendszerüket nem tökéletesítik;
- ha az invázió pillanatában a németek összes mozgósítható tartaléka Északnyugat-Európában nem több tizenkét hadosztálynál és feltevé, hogy Németország nem lesz képes az első hat nap alatt az orosz frontról tizenöt elsőosztályú hadosztálynál többet oda átirányítani;
- és ha ugyanakkor a német légierő (amely a terv elkészítése idején igen életerős és ütőképes volt) harc képessége addigra lényegesen lecsökken.”⁴

A szerző elítéli a terv irreális megkötöttségét angolelles állásponttól, de nem tartja felelősnek ezért az Amerikai Egyesült Államok vezető köreit. Ez a nézete vörös fonalként húzódik végig könyvében. Nem veszi észre, hogy az amerikai politika, melynek szintén érdekében állott, hogy a Szovjetunió ne kerüljön ki megerősödvé a háborúból, maga is szívesen hozzájárult a halogatáshoz.

Az európai második front alatt az angol—amerikai fegyveres erőknél Északnyugat-Európába való behatolását, valamint Franciaország, Belgium, Hollandia és Németország területén folytatott harctevékenységet értjük. Ingersoll sem mentes attól a hamis angol—amerikai állásponttól, hogy a második front részének tartja az amerikai és angol csapatok észak-afrikai és olaszországi tevékenységét is. Pedig már 1940 februárjában maga Hitler is értékelte a katonai vezetők előtt, mit jelent egy Nyugat-Európából kiinduló támadás Németország számára. „Van egy Achilles-sar-

¹ Chief of Staff to the Supreme Allied Command, Desiquare (A kinevezendő legfelsőbb szövetséges parancsnok vezérkari főnöke).

² Legfőbb úr.

³ A Szovjetunió külpolitikája a Honvédő Háború időszakában. Moszkva, 1958. II. köt. 284—285. o. (oroszul).

⁴ Ralph Ingersoll: Szigorúan titkos. Budapest, Zrínyi Kiadó, 1966. 3. kiadás, 36. o.

kunk, a Ruhr-vidék. A háború sikere a Ruhr-vidék biztonságától függ. Ha Anglia és Franciaország Belgiumon és Hollandián keresztül betört a Ruhr-vidékre, rendkívül veszélyes helyzetbe kerülünk. Ez Németország ellenállási erejének megbénulásához vezethet.”⁵ — A második front mégis csak akkor nyílt meg (1944. június 6.), amikor a háború menete már eldöntötte: a Szovjetunió egyedül is képes legyőzni Németországot; Hitlerék a katonai vereséget nem tudják elkerülni, csak elodázní, azért is, mert a sértetlen Ruhr-vidék ipara meghatározó szerepet játszott Németország hadigazdasági potenciáljában.

A szerző színes képekkel és katonai hozzáértéssel írja le, hogyan készült fel az invázióra az angol 21. Hadseregcsoporthoz és az amerikai 12. Hadseregcsoporthoz és a flottával és a légierővel együtt.

A partraszállásra való felkészülést, illetve az invázió utáni hadműveletek angol-amerikai egybehangelését szinte állandóan akadályozta az a kérdés: angol vagy amerikai legyen-e a tényleges katonai vezető.

Az amerikai vezető katonai köröknek az volt a véleményük, hogy az amerikai haderő nagysága az angol haderőnek sokszorosa, ily módon sem katonai, sem politikai okokból nem méltányos, hogy idegen parancsnokok alatt harcoljon — ha még oly kiváló is az a vezetés.

A koalíciós hadviselésnek ez a problémája — sok mással együtt — nem oldódott meg a háború végéig.

Eisenhower tábornok főparancsnoki kinevezése is olyan értelemben történt, hogy politikai tábornok lett, aki nem töltötte be a szó katonai értelmében a „főparancsnoki” tisztet. Angol tanácsadókkal volt körülveve, s hadászati, hadműveleti kérdésekben az angol csapatok főparancsnokának, Montgomery tábornagnak akarata érvényesült a legtöbb esetben — még akkor is, amikor az amerikai katonai vezetők rámutattak, érveltek az angol elgondolás helytelensége miatt. A koalíciós vezetésnek ez az ellentéte vezetett pl. a falaise-i vereséghez.

Ingersoll sokoldalúan mutatja be az eddigi háborúk legnagyobb partraszálló hadműveletét. A hadtörténelmi tényeket szerencsésen ötvözi egybe a résztvevő élményeivel és tapasztalataival.

A partraszállásban résztvevő 1. Amerikai és a 2. Angol Hadsereg az első lépcsőben, az 1. Kanadai Hadsereg a második lépcsőben harcolt. A partra tett erőknek 80 km szélességben és 15—20 km mélységben hídfőket kellett foglalniuk és birtokba kellett venniük a Cotentin-félszigetet, majd a hadművelet 20. napján ki kellett jutniuk Avranches, Domfort és Falaise vonaláig.

Ingersollnak a partraszállással kapcsolatos értékelése objektív, de az az összehasonlítása, hogy a partraszállást 1943-ban nem lehetett végrehajtani, mert a németek addig a második világháborúban „a harctereken még nem szenvedtek vereséget, kivéve ott, ahol túlságosan hosszú volt az utánpótlási útvonal, mint Sztálingrádnál és Afrikában”, nem felel meg a tényleges történelmi valóságnak — már ami a sztálingrádi csatát illeti.

Mindenekelőtt meg kell jegyeznünk: a németek már 1941 decemberében vereséget, mégpedig a második világháborúban az első vereséget szenvedték el a moszkvai csatában.

Irreális az afrikai sivatagi hadműveleteket összehasonlítani a sztálingrádi csatával. Az előbbinél valóban egyik alapvető probléma volt a fasiszta német és olasz csapatok részére az utánpótlási kérdés. A szövetségesek tengeri és légi fölénye miatt a Földközi-tengeren az utánpótlás rendkívül akadózva történt Rommel részére, s 1942 novemberétől szinte teljesen megbénult.

A sztálingrádi csatában azonban — leszámítva a 6. Német Hadsereg körülvételét utáni helyzetet — a német utánpótlás biztosított volt: a partizánok állandó támadása kétségtelenül sok kárt okozott benne, de azt úgy megakadályozni, hogy az utánpótlás nehézsége hadászati, illetve hadműveleti vereséghez vezessen, nem tudták. A sztálingrádi győzelem oka kizárólag a szovjet hadvezetés magas színvonala, a haditechnika fejlődése, a harcosok katonai szaktudásának megnövekedése volt.

A szerző valószínűleg a már említett „második front” nyugati megfogalmazása következtében eltúlozta a tuniszi katlanban (Bizerta—Cap Bon—Enfidaville—Gabes—Mureth térségében levő tuniszi hídfő) foglyul ejtett németek számát, amikor 150 000 német (csak német) hadifogolyról beszél. Az afrikai

⁵ Nazi Conspiracy and Aggression. Office of United States Chief of Council for Prosecution of Axis Criminality, vol. III. Washington, 1946. Doc. 789—PS. p. 578.

fronton 1942—43-ban a németeknek 2 gépesített, 2 páncélos és 1 2/3 gyalogos hadosztályuk volt. A német hadosztályok háborús létszáma kb. 15 000 fő volt, tehát nyilvánvaló Ingersoll tévedése.

A könyv második része Normandiától az Elbáig tartó hadműveleteket mutatja be.

Ingersoll az objektív katonai következtetésig csak részben tudott eljutni az Elbáig tartó hadműveletek leírásában, az angol és amerikai vezérkarok vitájának ábrázolásában, Bradley és Montgomery vezetésének összehasonlításában.

Meglátta, hogy az angol—amerikai fegyveres erők Európában vívott harcainak tapasztalatai ismételten bizonyították: az elsőrendű hadászati cél az ellenséges fegyveres erők megsemmisítése. A szétzilált, de szét nem zúzott német fasiszta csapatok még az 1944. évi bonyolult helyzetben is gyorsan rendezték soraikat és még ellentámadásba is átmentek. Az Ardennekből és Elzászban erőteljes csapást mértek az amerikai csapatokra. Csak az ellenség főerői-

nek megsemmisítése, illetve olyan ki-merítése, hogy többé nem tudják helyreállítani harcképességüket, teszi lehetővé olyan hadászati célok elérését, mint bizonyos területek vagy fontos gazdasági központok elfoglalását. A második világháború idején alkalmazott olyan módszerekkel, mint a tengeri blokádnak, hadászati bombázás stb. nem lehetett aláásni az ellenség gazdaságát és szétzilált háterszágát.

Ugyanakkor a szerző az angol—amerikaiak nyugat-európai hadműveleteinek sikerében nem vette észre a Vörös Hadsereg győzelmeinek döntő jelentőségű részét.

Ezért jutott Ingersoll olyan következtetésre, hogyha a partraszállás után elvesztették volna az amerikai csapatok a St. Lô-i ütközetet, a németeknek lehetőségük lett volna, hogy még egy év alatt kiharcolják a „végső győzelmet”.⁶

Ingersoll feltevését cáfolják a konkrét tények. 1944. július 1-én a német hadsereg erőinek front szerinti megoszlása a következő volt:

Szárzaföldi hds. összlétszáma		Szovjet — német fronton		Az egész hds. %-ban	Ny-európai, olaszországi fronton		Az egész hds. %-ban	Megszállt területen		Az egész hds. %-ban
ho.	dd.	ho.	dd.		ho.	dd.		ho.	dd.	
333	8	172	5	51,8	98	—	28,8	63	3	19,4

A német hadseregnek tehát több mint 50%-a a keleti fronton harcolt.

A szovjet csapatoknak a Jobbparti-Ukrajnában kifejlődött nagyarányú hadászati támadásával egy időben 1944 márciusában a német fasiszta kormány kidolgozta az ún. „Győzelem programját”. A német kormány „Győzelem programja” azonban már 1944 második felében szétesett. A Vörös Hadsereg 1944 nyári győzelmei következtében Németország szövetségesei (Magyarország kivételével) kiléptek a háborúból és kedvező feltételek jöttek létre a Vörös Hadsereg részére a Németország elleni döntő támadásra. 1944-ben szinte valamennyi szovjet hadművelet az ellenség bekerítésével és a körülzárt erők teljes megsemmisítésével fejeződött be. Ez viszont a német hadsereg nagyobb és elit részének a megsemmisülését jelentette.

Az amerikaiak St. Lô-i győzelmének kétségtelenül döntő jelentősége volt a háború befejezésének meggyorsításában, de az esetleges elvesztése távolról sem jelenthette volna a német győzelmet. A Vörös Hadsereg ugyanis ekkorra már annyira szilárdan kezében tartotta a hadászati kezdeményezést, hogy egy-maga is képes lett volna a fasiszta Németországot legyőzni.

A könyv harmadik része a háború után kialakult helyzettel foglalkozik. Ingersoll már 1946-ban felismerte a kibontakozóban levő szovjet—amerikai ellentéteket. Ezekért azonban — szemben Ingersoll véleményével — elsősorban nem az angolok, hanem az amerikai imperialisták a felelősek.

A Zrínyi Katonai Kiadó Ingersoll könyvének kiadásával értékes munkát adott az olvasók kezébe. Sajnos, a for-

⁶ *Ralph Ingersoll*: i. m. 208. o.

dításban és a jegyzetapparátusban akadnak ténybeli tévedések, pontatlan-
ságok.

Az angol tábornokok és politikusok főúri címeit a jegyzetekben el lehetett volna hagyni. De ha már feltüntették, akkor azt pontosan kellett volna meg-
tenni: Alexander nem Sir, hanem Earl (gróf). Mountbatten nem Lord, hanem Earl és Montgomery sem Lord, hanem Viscount.

A rendfokozati megjelöléseknél is vannak tévedések: Auchinleck, aki tá-
bornagy, csak tábornokként szerepel; Bradleyt azonban tábornagnak tüntet-
tik fel, noha csak tábornok, mert az amerikai hadseregben nincs tábornagi rendfokozat. Montgomery is olyan ran-
got visel, amilyen ezúttal az angol had-
seregben ismeretlen: táborszernagynak nyilvánították, pedig tábornagy a rend-
fokozata.

Montgomery nem a „Hatvanegyedik

Hadseregcsoport főparancsnoka” volt. Ilyen hadseregcsoport nem is volt az egész világháború alatt, hanem mint a könyvből is kiderül, a huszonegyediké.

Mountbatten nem volt első lordja a brit admirálisnak. Ezt a tengerészeti miniszterségnek megfelelő állást Selkirk gróf töltötte be. Mountbatten az admirális első *tengeri* lordja (First Sea Lord) — azaz az angol haditengerészeti vezérkarának a főnöke volt. A 146. oldalon a fordító 0,50 cm kaliberű géppuskáról ír. Ilyen nincs. Ez a géppuska alighanem 12,7 mm-es volt (1/2 hüvelyk). A „kaliber” szót az amerikaiak mértékül is használják és a hüvelyk egyszázad részét értik alatta. 50 kaliber tehát 1/2 hüvelyket jelent és nem 1/2 cm-t.

Mindezektől eltekintve a „Szigorúan titkos” című kiadvány a szakemberek és a széles olvasóközönség számára egyaránt értékes és érdekes olvasmány.

Horváth Miklós